

Vantaan kaupungin lausunto Helsingin seudun liikennejärjestelmäsuunnitelman ja sen vaikutusten arvioinnin valmistelusta

Suunnittelun ja vaikutusten arvioinnin prosessi: Miten kehittäisit suunnittelun ja vaikutusten arvioinnin prosessia? Miten prosessi voitaisiin kuvata selkeämmin ja ymmärrettävämmin?

On perusteltua, että MAL 2027 -suunnitelma laaditaan aiempaa strategisempaan ja tiiviimpään, ja liitteenä julkaistavassa liikennejärjestelmäsuunnitelmassa mennään syvemmälle liikenteen kysymyksiin. Liikennejärjestelmäsuunnittelun tulee kuitenkin olla tiiviissä yhteydessä maankäytön ja asumisen suunnittelun kanssa, jotta kokonaisuudesta tulee toimiva ja tarkoituksenmukainen.

MAL2023 suunnitelman hyödyntäminen on kannatettavaa, jotta päästään suoraviivaisesti jatkamaan siinä tunnistettujen toimien edistämistä. Edellisen suunnitelman ottaminen pohjaksi tällä kierroksella toimii hyvin kerran, mutta seuraavalla kierroksella on syytä varautua lähtemään tarvittaessa perusteellisemmin tyhjältä paperilta. On myös pidettävä huolta, että pystytään tarvittaessa löytämään myös uusia rohkeita ratkaisuja aiemmin tunnistettujen lisäksi. Samoin on tärkeää ottaa huomioon kuntien strategiat, ohjelmat ja suunnitelmat. Helsingin seudun liikennejärjestelmän tulee kuitenkin uskaltaa ottaa tarvittaessa kantaa seudullisissa kysymyksissä myös näissä mahdollisesti esiintyviin ristiriitaisuuksiin.

Vaikutustenarvioinnin tulee voida vaikuttaa aidosti suunnitelman ratkaisuihin. Suunnittelun ja vaikutusten arvioinnin vuorottelemisen prosessissa vaikuttaa järkevältä. Seudun eri alueiden sekä erilaisten ryhmien ja erityisesti haavoittuvien ryhmien tarpeiden tunnistaminen, ominaispiirteiden tunnistaminen on tärkeää, jotta vaikutuksia osataan arvioida oikein alueittain. Suunnittelun jokaisessa vaiheessa on syytä huolehtia sekä kuntien että asukkaiden riittävästä osallistamisesta.

Nykytila, tulevaisuus ja käyttäjäymmärrys kohdassa ei ole kuvattu miten käyttäjäymmärrys saadaan riittävällä tasolla mukaan suunnitteluun systemaattisesti ja myös hiljaisten ryhmien osalta. Aihe on haastava, mutta erittäin tärkeä, jotta osataan löytää oikeat kehittämiskohteet.

Vaikutustarkastelut ja arvioinnin menetelmät: Miten kehittäisit arviointiohjelmassa esitettyjä tapoja kuvata liikennejärjestelmän kehittämisen merkittäviä vaikutuksia seudulla? Mitä näkökulmia tarkasteluista puuttuu ja mitä on painotettu liikaa? Millaisia arvioinnin menetelmien kehittämistarpeita tunnistat?

Vaikutusten arvioinnin lähtökohdissa on tunnistettu monia hyviä kehittämiskohteita, joista mainittakoon erityisesti vaikutusten kohdistuminen ihmisryhmittäin ja alueittain sekä taloudellisen kestävyys nostaminen erityiseksi painopisteeksi. Taloudellisen arvioinnin osalta on tarpeen

tunnistaa vaikutukset paitsi yhteiskunnalle myös suoraan asukkaille, jotta kaikki ratkaisujen kustannukset voidaan tunnistaa ja varmistua siitä, etteivät ne epätarkoituksenmukaisesti siirry taholta toiselle.

Sosiaalisten vaikutusten arvioinnin osalta mainitaan suunnitelman vaikutukset terveyteen, mutta myös laajempi hyvinvointinäkökulma olisi toivottavaa lisätä. Vaikutuksista liikenneturvallisuuteen olisi syytä ottaa huomioon perinteisen liikenneturvallisuuden eli liikenneonnettomuuksien vähentämisen lisäksi myös vaikutukset turvallisuuteen väkivallan osalta sekä turvallisuuden tunteeseen. Esimerkiksi asemanseutujen huono kunto, asemien ympäristön maankäytön kehittymättömyys ja asemille keskittyvät huumeongelmat voivat osaltaan vaikuttaa siihen, ettei joukkoliikennettä uskalleta käyttää. Tämäkin puoli turvallisuudesta tulisi siis näkyä myös liikennejärjestelmäsuunnitelman toimenpiteiden osalta.

Vaikutuksissa eri väestöryhmien liikkumisen mahdollisuuksiin on mainittu, että tarkasteluissa huomioidaan vaikutusten erot henkilö- ja tavaraliikenteeseen. Tämän sijaintia arvioinnissa voisi harkita uudelleen.

Vaikutusarvioinnissa eri kulkumuotojen osalta tulee huomioida myös bussiliikenne, joka kulkee henkilöautojen kanssa samoilla väylillä ja siten henkilöautoihin kohdistuvat toimenpiteet vaikuttavat myös bussiliikenteeseen niin hyvässä kuin pahassa. Esimerkiksi liikenteen ruuhkautuminen vaikuttaa suoraan bussiliikenteeseen. Seudulla on paljon alueita, joissa joukkoliikenne perustuu bussiliikenteeseen, joten tämän toimivuutta ja sujuvuutta on nostettava myös esille.

Taloudellisten vaikutusten tunnistaminen julkisen talouden ja yhteiskuntatalouden osalta on nostettu kehittämiskohteeksi. Monet talouteen liittyvät asiat kytkeytyvät vahvasti maankäytön suunnitteluun, jolloin tässä teemassa kokonaisuuden arvioiminen on ensiarvoisen tärkeää.

Vertailupohjaan liittyy erityisesti taloudellisista näkökulmista paljon epävarmuuksia. Esimerkiksi HSL:n joukkoliikenteen lipunhintoihin vaikuttavaan infrakorvausjärjestelmään kohdistuu suuria muospaineita. Mahdolliset muutokset tässä vaikuttavat joukkoliikenteen hintaan asukkaille ja siten matkustajamääriin ja ennusteisiin. Liikenteen sähköistyminen alentaa autoilun kustannuksia, mutta samalla polttoaineen verotulojen menetyksistä aiheutuu painetta muutoksille liikenteen verotuksessa ja/tai maksuissa. Tällä on vaikutusta ajoneuvoliikenteen kustannuksiin ja vastaavasti ennusteisiin ja hankkeiden kannattavuuteen. On hyvä tiedostaa, että ennuste on korkeintaan niin hyvä kuin sen taustalla olevat oletukset. MAL-työn yhteydessä on hyvä määrittää seudun tahtotila liikenteen verotukseen ja hinnoitteluun, koska seudun äänellä on merkittävämpi vaikutus valtion suuntaan, joka isoja linjoja päättää.

Tiedonvälitys ja osallistuminen: Miten kehittäisit vuorovaikutus- ja viestintäsuunnitelmassa kuvattua tiedonvälitystä ja osallistumista? Minkä tahojen pitäisi erityisesti saada tietoa ja osallistua seudun liikennejärjestelmän suunnitteluun?

Viestintä ja vuorovaikutussuunnitelma perustuu paljon verkossa tapahtuvaan viestintään ja osallistamiseen, mikä tietysti toimii esimerkiksi kuntien ja monien asiantuntijoiden suuntaan. Asukkaista se ei kuitenkaan tavoita kaikkia, joten monikanavaisempi tiedon jakaminen olisi tarpeen ainakin jonkinlaisina otoksina. Viestinnän tavoitettavuuden osalta tärkeää on myös olennaisen tiedon saaminen eri kielillä sekä selkokielellä.

Yhteistyö on tarpeen kuntien kanssa, joiden omissa viestintäkanavissa tiedon jakaminen tavoittaa useampia kuin pelkkä HSL:n viestintä välttämättä tekisi. Tällöin tarjoutuu samalla kunnille halutessaan mahdollisuus avata viestiä myös oman kunnan näkökulmasta. Kunnilla on valmiiksi erilaisia viestintäkanavia kuten asukaslehtiä, some-kanavia tai muita mahdollisuuksia jakaa viestiä muuten kuin verkon välityksellä.

Kansalaispaneeli menetelmänä on hyvä, mutta koska se vaatii osallistujiltaan aktiivisuutta, sen lisäksi pitäisi päästä kiinni myös niiden näkemyksiin, joilla ei ole mahdollisuutta tai halua käyttää asiaan perehtymiseen kovin paljon aikaansa. Tällaisten asukkaiden ajatusten kuuleminen vaatii siis muunlaisia menetelmiä ja mahdollisesti myös jalkautumista maastoon.

Vuorovaikutus ja viestintäsuunnitelmassa on muut sidosryhmät eli esimerkiksi järjestöt, asukasyhdistykset, hyvinvointialueet ja oppilaitokset kuvattu varsin suppeasti. Näillä on kuitenkin monesti annettavaa omasta näkökulmastaan erityisesti käyttäjäymmärrykseen liittyen, joten heidän näkemysten aitoon kuulemiseen eri suunnitteluvaiheessa pitäisi miettiä tehokkaita keinoja.

Muut kommentit ja huomiot: Mitä muuta palautetta haluat antaa Helsingin seudun liikennejärjestelmän suunnitteluun ja sen vaikutusten arviointiin?

Vantaan kaupungilla ei ole muita huomioita lausuntopyyntöön.